תורה אור

פרידה אחת (א) עפר *(ונפיל) ליה שיעורא אלא אמר רבה היינו טעמא דרבי שמעון סופו כתחלתו מה תחלתו נעשה לו דבר אחר גלגילון אף סופו נעשה לו דבר אחר גלגילון מאי היא דתניא איזהו *מת שיש לו רקב ואיזהו מת שאין לו רקב *נקבר ערום בארון של שיש או ע"ג רצפה של אבנים זהו מת שיש לו רקב ואיזהו מת שאין לו רקב נקבר בכסותו או בארון של עץ או ע"ג רצפה של לבנים זהו מת שאין לו רקב ולא אמרו רקב אלא למת בלבד למעוטי הרוג דלא גופא מלא תרווד רקב שנפל לתוכו עפר כל שהוא טמא ור' שמעון מטהר *מלא תרווד רקב שנתפזר בבית הבית טמא ורבי שמעון מטהר וצריכא דאי אשמעינן קמייתא בההיא קאמרי רבנן משום דמכניף אבל נתפזר אימא מודו לו לרבי שמעון דאין מאהיל וחוזר ומאהיל ואי אשמעינן בהא בהא אמר רבי שמעון דאין מאהיל וחוזר ומאהיל אבל בהא אימא מודה להו לרבנן צריכא *תניא אידך *מלא תרווד ועוד עפר בית הקברות טמא ורבי שמעון מטהר מאי טעמייהו דרבנן לפי שא"א למ"א תרווד ועוד עפר בית הקברות שאין בו מלא תרווד רקב השתא דאמרת טעמא דרבי שמעון משום סופו כתחלתו גבי שליא מאי טעמא אמר רבי יוחנן משום בטול ברוב נגעו בה *ואודא רבי יוחנן לטעמיה דאמר רבי יוחנן רבי שמעון ור"א בן יעקב אמרו דבר אחד רבי שמעון הא דאמרן רבי אליעזר *דתניא *רבי אליעזר בן יעקב אומר בהמה גסה ששפעה חררת דם הרי זו תקבר ופטורה מן הבכורה *ותני רבי חייא עלה אינה מטמאה לא במגע ולא במשא ומאחר שאינה מטמאה לא במגע ולא במשא אמאי תקבר כדי לפרסמה שהיא פטורה מן הבכורה אלמא ולד מעליא הוא ואמאי תני רבי חייא אינה מטמאה לא במגע ולא במשא אמר רבי יוחנן משום שבטל ברוב נגעו בה א"ר אמי אמר רבי יוחנן ומודה רבי שמעון שאמו טמאה לידה אמר ההוא סבא לרבי אמי אסברא לך טעמא דרבי יוחנן דאמר קרא °אשה כי תזריע וילדה זכר וגו' *אפילו לא ילדה אלא כעין שהזריעה טמאה לידה ריש לקיש אמר *שפיר שטרפוהו במימיו נעשה כמת שנתבלבלה צורתו אמר ליה רבי יוחנן לריש לקיש °מת שנתבלבלה צורתו מנלן דטהור אילימא מהא דאמר רבי שבתאי אמר ר' יצחק מגדלאה ואמרי לה א"ר יצחק מגדלאה א"ר שבתאי מת שנשרף ושלדו קיימת טמא מעשה היה וטמאו לו פתחים גדולים

וטהרו

ויקרא יב

פרידה. גרגיר. סופו. של רקב כתחלתו: מה תחלתו. כשנקבר אם יש דבר הראוי לירקב ולעשות רקב(ב) של מת: גלגילון. כגון. שאותו דבר אחר מכנסו אף סופו לאחר שנעשה רקב כשנקבר כהלכתו ד"א המתערבת בו מכנסו ולשון גלגילון דבר העומד כנגדו לבטלו ולקלקלו. ולקמן פריך הואיל וטעמא דר"ש כרקב כדאמר השתא גבי שליא דליכא למימר הכי מ"ט: מאי היא. דאמר מתחלתו ד"א נעשה לו גלגילון: שאין לו רקב. שאין רקב שלו מטמא: ערום בארון של שיש או ע"ג רצפה של אבנים. דהשתא אין תערובת ברקבוביתו: נקבר בכסותו. דאיכא רקבובית או אפילו ערום בארון של עץ דאיכא רקבובית: או ע"ג רצפה של לבנים. שעפרן נמסה: שאין לו רקב. מפני דבר אחר המעורב בו: לאפוקי הרוג דלא. לפי שילא דמו וחסר וקיימא לן במס' נזיר (דף נא.) מת שחסר אין לו רקב: שנתפזר בתוך הבית [הבית] טמא. משום אהל: דאין מאהיל וחוזר ומאהיל. גג שכנגד זה מאהיל על חצי שיעור ושכנגד זה מאהיל על חצי שיעור ושני אהלות הן ואין מצטרפין: מלא תרווד ועוד. יותר ממלא תרווד עפר בית הקברות. ל"א רקב ממש של מת אלא כגון שנקבר בכסותו או בקרקע בלא ארון של שיש ויש כאן מלא תרווד ועוד מאותו עפר דהוו מעורבין רקב ועפר: בטל ברוב. שדם הלידה נתרבה על מיחוי הולד ומבטלו: אמרו דבר אחד. ולקמן מוקמינן דר"א בן יעקב משום בטול ברוב: בהמה גסה. שלא היה לה ולד מעולם: תקבר. המבכרה שהוא מיחוי של בכור: ופטורה מן הבכורה. שאם תלד עוד אין ולדה לכהן: אינה מטמאה. אותה חררה: ומאחר דאינה מטמאה. אלמא לא חיישינן לולד אמאי תקבר: ומשני כדי לפרסמה. שנפטרה מן הבכורה שידעו הכל שזה פטר רחם: ופרכינן מדפטורה מן הבכורה אלמא ולד מעליא היא אמאי אינה מטמאה: בטול ברוב. מיחוי הנפל בטל בדם: ומודה ר"ש. במתני' בשליא אע"ג שהבית טהור אמו טמאה לידה: כעין שהזריעה. כלומר דנימוח מרע: שטרפוהו. כמו (חולין סד.) בילים טרופות בקערה. שמחקוהו ובלבלוהו: במימיו. שהדימוהו כאן. ל"א נמי' הלידה והטיפה שיוצא עמו: שנתבלבלה. נמסק כולו כמו שרוף שנתפזר ואין שלדו קיימת: ושלדו קיימת. גופו קיים שלא נתפזר האפר ועדיין נראה כשלם: פתחים גדולים. של ארבעה טפחים:

ו גמ"א: דמי.

וטהרו

גלגילון · פירש בערוך* דבר הנגלל עמו : **למעוטי** הרוג · דמחוסר דם והא דאמר עולא בפ' כ"ג (נזיר נא:) אין רקב למת אלא לבא מן הבשר מן הגידין ומן העצמות א"כ משמע דאין רקב טמא אא"כ בא מכולן יחד אבל רקב מדם לא בעי מ"מ אם חסר מדמו כשעה שנקבר אין לו דין רקב : **מלא** תרווד ועוד · פ"ה כגון שנקבר בכסותו ואין נראה לרשב"ם דבתחלה מהו ל"ע דדבר אחר נעשה לו גלגילון ונראה לרשב"ם דהכא מיירי בנקבר ערום ודרך היה לטוח סמין בסיד ומיד שנרקב היה התרווד ממנו טמא ואח"כ נפל מן הסיד ונתערבה עם הרקב שכבר היה טמא ומהך לא עביד גריעותא דקמ"ל משום דלא"ה שלא יהא תרווד מרקב קודם שנתערב בו עפר : **כדי** לפרסמה שפטורה · הא דתנן בפ' בהמה המקשה (חולין דף עז·) מבכרת שהפילה שליא ישליכנה לכלבים התם א"ל פרסום דהכל יודעים שיש ולד בשליא : **משום** בטול ברוב נגעו בה · וא"ת דבבכורות פרק הלוקח בהמה (מ·) גבי נבלה בטלה בשחיטה וקאמר אין מטמאה במגע אבל מטמאה במשא דטומאה כמאן דליתא דמיא ופריך מתניתין דם דאינה מטמאה לא במגע ולא במשא משום בטול ברוב אלמא דכמאן דליתיה דמיא ומשני משום דה"ל טומאה סרוחה ופריך סריחה לגבי פרה דדריש עד נבר אלא *לר' דדריש עד לכלב קשיא ואמאי לא מקשה מהך דשפיר דאינו מטמא באהל משום בטול ברוב אלמא כמאן דליתיה דמי והשתא לא מצי לשנויי משום דהוי טומאה סרוחה דאפילו מת סרוח מטמא וי"ל משום דאיכא למדחי דטעמא משום בילטול צורה כדר"ל ולא משום בטול ברוב אי נמי כיון דטעמא דשפיר משום מת שלם אע"ג דטומאה כמאן דליתיה דמי אין להחשיבו שלם כיון שנתבטל ברוב לגמרי : **מת** שנתבלבלה צורתו מנלן דטהור · וקשה מאי פריך ליה ר' יוחנן האמר בסמוך דר' יוחנן כר"א וא"כ ר"ל ניחא טפי דקאי כרבנן דקתני במסכת אהלות וחכמים מטהרים וי"ל דר"י ור"ל איכא דרבנן פליגי דר"ל סבר דלרבנן דמטהרי ברובע ה"נ דמטהרי אפילו בשלם כשאין שלדו קיימת ונתבלבל צורתו אבל שלדו קיימת טמאה מדרבי ינאי דהאית כרבנן דלאו כר"א אפי' אין שלדו קיימת טמא דהא מטמא ר"א ברובע של אפר וא"ל *לר' יוחנן מנלן הא דרבנן מטהרי משום בלבול צורה דלמא טעמא דרבנן דכשנשרף אין עוד שם מת עליו אפילו טלו שלם ושלדו קיימת אבל שפיר שם מת עליו וטמא אי לאו משום דבטל ברוב ומילתא דרבי ינאי לא אתיא כרבנן אלא כר"א דמטמא מת שרוף וחסר ושלדו קיימת נקט לטהר פתחים קטנים א"נ קסבר ר' יוחנן *דרבנן לא מטהרי אלא ברובע דחסר אבל אם העפר שלם אפי' אין שלדו קיימת טמא והשתא אתי שפיר שא"ל לחלק בין שפיר ושליא למת שנשרף ואין שלדו קיימת דשניהם שוין לר"ל ולר' יוחנן ובירושלמי איכא שפיר *שנתבלבל צורתו מהו ר' יוחנן אמר טמא ר"ל אמר טהור איתיביה ר"ל לר' יוחנן מרבי ינאי מגדלאה ומשני דבר תורה אפילו שלדו קיימת טהורה מפני מה אמרו טמא מפני כבודו פירוש מפני כבודו של מת הוא דלא בטל והוא כפירוש ראשון דאף בשלדו קיימת טהור דבר תורה ותולק על הגמרא שלנו דמוקי לה כר"א מילתא דרבי ינאי והתם מוקי לה כרבנן :

שנשרף

[נ"ל תש"ש]

נזיר נא. [תוספתא אהלות פ"ב ה"ב]

[אהלות פ"ב מ"ב]

[נ"ל לא]

אהלות פ"ב מ"ב ועי' רש"ל

[בכורות כב.]

בכורות כא:

שם

[לקמן מ.]

נר מצוה

[בערוך גלגל פ']

סו א ב מיי' פ"ב מהל' טומאת מת הל' י"ד [ופ"ו מהל' טירות ה"ג]:

סז ג מיי' שם פ"ג הל' י"ב:

סח ד מיי' שם פ"ג הל' ...

סט ה מיי' פ"ד מה' בכורות הל"ג ושו"ע י"ד סי' שט"ו סעיף ...

ע ו מיי' פ"ח מה' שאר אבות הטומאות הל"ו:

עא ז מיי' פ"ד מה' בכורות הל"ח סמג עשין רי"א טוש"ע י"ד סי' שטו סעי' י:

עב ח ט מיי' פ"ג מה' טומאת מת הל"ט:

* * *

הגהות הב"ח

(א) גמ' פרידה אחת של עפר : (ב) רש"י ד"ה מה תחלתו וכו' ולעשות רקב נעשה לו לרקב של מת:

[נ"ל תנן ול"ס]

[נ"ל לר' יוחנן]

[נ"ל דתנן]

נ"ל ר"י

* * *

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מת שנתבלבלה כו' דרבנן לא מטהרי כו' · עי' בר"ש פ"ב דאהלות מ"א :

ס"א שנתקלקל

* * *

תוספי הרא"ש

מלא תרווד ועוד רקב עפר בית הקברות. פרש"י כגון שנקבר בכסותו א"נ דהא משמע לעי' דכ"ע סופו שתחלתו ר"א נעשה לו גלגילון וכדאמרינן בנזיר פרק כ"ג אלא מיירי שנקבר ערום בארון של שיש או בארון פתח בסיד שהמפה נעשית רקב קודם שנרקב תקבר וסיתו לבסוף נרקב ונתערב בו ורבנן

למעמיה דלא בעינן סופו וכו' ור"ש לטעמיה דאמר סופו כתחלתו : ר' שמעון ור' אליעזר בן יעקב אמרו דבר אחד . היינו ר"א שמתבטל ברוב מיד בלא הרצאה [illegible] לבית חיצון : וכי מאחר דלא מטמאת כו' ותימה כי הוי ולד נמי תיקשי ליה אמאי תקבר דמסוף מיעוטא ונראה לתרצה דנקבות והוו להו זכרים מיעוטא כדאיתא פרק בהמה המקשה וי"ל דלאו דוקא פירכית נקט הכי : כדי לפרסמה שהיא פטורה מן הבכורה . והא דיתנן פרק בהמה המקשה המבכרת שהפילה שליא ישליכנה לכלבים ולא אמרינן תקבר כדי לפרסמה שהיא פטורה מן הבכורה וי"ל דבשליא אין צריך פרסום דהכל יודעים שאין שליא בלא ולד : בעין שהזריעה כר' אליבא דר"ש והא דבעי' האי קרא אבל רבנן דאפילו באהל נמי מטמא משום דאינו נימוח בשעת לידה לא צריך האי טעמא וכן מוכח לקמן בריש יוצא דופן : מת שנתבלבלה צורתו מנא לן דטהור . ותימה מאי (קאמר ניחא ליה לר') [פריך ליה ר'] יוחנן אדרבה לר"ל ניחא טפי דקאי כרבנן ור' יוחנן כר' אליעזר כדאמר בסמוך וי"ל דהא דקאמר לקמן דר' יוחנן כר' אליעזר לאו דוקא כר' אליעזר אלא משום דר' אליעזר מטמא באפר שרופין נקט ר' אליעזר ש"מ דלא חייש לבלבול צורה ואפילו רבנן דמטהרי משום דבעינן שיהא שם שלם אפרו של מת אבל לבלבול צורה לא חיישי ור"ל סבר טעמא דרבנן משום בלבול צורה ואפילו יש שם כל אפרו של מת ודייק מדר' שבתאי והאי דנקט רובע משום רבות' כלומר לאו לאשמועי' דרבנן דפליגי עליה דר"א מטמאין ביותר מרובע אע"ג דליכא מת שלם דרבנן בעינן והא דנקט רובע משום רבותא דר' אליעזר נקטיה :

[illegible]

מוסף רש"י נקבר בכסותו. אפילו בארון של שיש אין לו תורת רקב, לפי שכסותו שנרקבת עמו נעשית לו תערובת, ואנו אין לנו הלכה למשה מסיני שיהא רקב מטמא אלא רקב הבא מן המת עצמו בלא תערובת, וכן אם נקבר בארון של עץ. ואפילו ערום, או על גבי רצפה של לבנים. הואיל והארון של עץ והמתן של לבנים עשוין לירקב, נעשין לו תערובת ואין לו תורת רקב (נזיר נא.). הרי זו תקבר. המבכרה, לפטורה בהנאה, דשמא ולד זכר היה שנימוק וקדוש בבכורה כילופתו (בכורות כב:). אינה מטמאה לא במגע ולא במשא. כנבילה, הבהמה מ"ד משום דלא חיישינן שמא ולד היה שנימוק, ופרכינן אמאי תקבר, ומשני כדי לפרסמה. לאם שפטורה מן הבכורה, דמדקברינן לשליא מוקמינן ליה כולד (שם). וקפריך כיון דפטרת ליה מן הבכורה אלמא ולד מעליא הוא. ואמאי אינה מטמאה (שם כב). משום ביטול ברוב. להכי אינה מטמאה שבטל הבשר ברוב דם וגנוחים שיוצאין עמו, נגעו בה. הא דאמרן דלא מטמאה במגע משום ביטול ברוב (שם). כעין שהזריעה. כגון נימוק הולד כלומר (לעיל כו.) שליא בבית הבית טמא כר' ר"ש אומר הולד נימוק, ואמר בגמרא מודה ר"ש שאמו טמאה לידה ויליף טעמא מהכא (לקמן מ.) (מכאן שייך לעמוד הבא) יד תחוכה. מתוספת בעולמה כמיתוך אצבעות (לעיל יח.). אמו טמאה לידה. ותשב תומר זכר לימי טוהר ואומר נקבה לענין טומאה, דמספקינן לה בלידה ודלית לימן לה ימי טומאה וימי טהרה, דלמריצ הלך אחר הרוב ורוב נשים ולד מעליא ילדן אלא שנימוק (שם). ואין חוששין שמא מגוף אטום באו. לומר לא יהיו לה ימי טוהר שמא אינו ולד, דדילמא מגוף אטום הוא וקיי"ל המפלת (כה.) דאינו ולד (שם). המפלת ואין ידוע מה הפילה. אם זכר אם נקבה, אבל יודעת היא שהוא ולד, תשב לזכר ולנקבה. ימי טוהר דזכר וימי טומאה דנקבה (לקמן כט.). המפלת טומטום. וכל זמן שלא נקרע מספקינן ליה בזכר ובנקבה, ואנדרוגינוס. שיש לו זכרות ונקבות, תשב לזכר ולנקבה. ימי טוהר דזכר וימי טומאה דנקבה, שמטמא שבועיים משפט לידתה, ומשבועיים ואילך משב על דמי טוהרה אם לא תראה דם, ומשבועיים אם תראה דם עד ארבעים לנקבה, דהיינו ל"ג ימי טוהר דזכר חסר ז' ימים שמנתה שבועיים לטומאה מספק (רשב"ם ב"ב קכז.). יצא כדרכו. לאפוקי היכא דיצא דרך מרגלותיו, דודאי לא חשיב ילוד עד שיצאו רובו (בכורות מו:). עד שיצא רוב ראשו. מי שיצא רוב ראשו הוי ילוד, ולאפילו החזירו ולא נולד עד לאחר ק' ימים (כב"מ: עד לאחר) חשיב ילוד מיום ראשון ומשבינן לה ימי טומאה וטהרה מיום ראשון (שם).